

- 3) типологія та специфіка формування організаційної структури управління автономною одиницею кластера залежить від розмірів підприємств туризму та рекреації. Так, невеликий обсяг діяльності дає змогу автономному суб'єкту відмовитись від організаційного структурування. Середній обсяг діяльності потребує формування організаційної структури з кількома структурними підрозділами. Значні обсяги діяльності автономних одиниць визначають необхідність у діючих організаційних структурах управління із значною кількістю структурних підрозділів. Типологічно структури можуть бути адаптивними або неадаптивними;
- 4) інтегративне функціонування кластера, елементами якого є автономні одиниці, обумовлює використання мережеві структури, як єдино можливої альтернативи, з огляду на те, що організаційна єдність такого об'єднання забезпечується певною системою мереж. Окреслене може призвести до формування центричної структури або органічної мережі кластера.

Констатуємо, що кластерні мережні здатні функціонувати лише на основі керівного ядра або чітких програмних цілей, шляхів їх досягнення та характеристик самої структури (що можуть змінюватися у часі тільки за відкритою, цілком визначеною і зрозумілою усім учасникам процедурою). Відповідно, важливою є чітка структура організаційних регламентів, що необхідна для формування діючої структури кластера (сфери туризму та рекреації).

Література

1. Войнарченко М.П. Концепція кластерів – шлях до відродження виробництва на регіональному рівні / М.П. Войнарченко // Економіст : наук. журнал. – 2000. – № 1. – С. 31-34.
2. Гетьман О.О. Економіка підприємства : навч. посібн. / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Центр навч. літ-ри, 2010. – 488 с.
3. Громько Ю.В. Что такое кластеры и как их создавать? / Ю.В. Громько; Сайт "О ситуации в России" // Альманах "Восток". – 2007. – № 1 (42). [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.situation.ru/app/j_art_1178.htm.
4. Лукічовський К.В. Розроблення внутрішньої документації підприємства / К.В. Лукічовський // Об'єднаний Юридичний Департамент, 2006. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://oud-law.com.ua/uk/article/72-razrabotka-dokumentov.html>.
5. Патюрель Р. Создание сетевых организационных структур / Р. Патюрель // Проблемы теории и практики управления. – № 3(97). [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.vasilieva.narod.ru/ptpu/15_3_97.htm.
6. Плахтій Тарас. Будова та технологія розгортання якісно нових суспільних структур // Українська правда, 2013 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.pravda.com.ua/articles/2009/07/15/4094326/>.
7. Соколенко С.І. Кластеры в глобальной экономике / С.І. Соколенко. – К. : Вид-во "Логос", 2004. – 848 с. (Першоджерело).
8. Шершньова З.Є. Стратегічне управління : навч. посібн. / З.Є. Шершньова, С.В. Оборська. – К. : Вид-во КНЕУ, 1999. – 384 с.

Маслиган Е.А. Специфика организационной регламентации развития предприятий рекреации и туризма в пределах кластера

Изучена специфика организационной регламентации развития предприятий рекреации и туризма в пределах кластера. Определена специфика формирования структуры организационных регламентов в пределах кластера и его автономных единиц; структуризация организационных ресурсов в разрезе нескольких базовых блоков (организационной структуры кластера и организационной структуры его автономных единиц), а также очерчены их типологические виды; систематизация основных элементов организационных регламентов в пределах кластера и его автономных единиц.

Ключевые слова: кластер, организационные регламенты, организационная структура кластера, организационная структура автономной единицы.

Masligan E.A. The specificity of the organizational regulation of cluster development in enterprises of recreation and tourism

In this article is a study the specific of organizational regulation of cluster development of enterprises of recreation and tourism within the limits of its. Therefore: specific of organizational regulations of cluster structure and his autonomous units is determination; the structural of organizational resources of a few basic elements (the organizational structure to the cluster and his autonomous units) and outlines of their types; the systematization of basic elements of organizational regulations of cluster and his autonomous units.

Keywords: cluster; the organizational regulations; the organizational structure of cluster; the organizational structure of autonomous unit.

УДК 330.131.7:615.1(477)

Аспір. М.І. Олексюк¹ – Львівська КА

РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Досліджено основні чинники та тенденції розвитку фармацевтичного ринку України. Виокремлено основні зовнішні ризики і загрози для функціонування та розвитку підприємств торгівлі лікарськими препаратами. Здійснено СВOT-аналіз сучасного розвитку фармацевтичної сфери України.

Ключові слова: ризики, загрози, управління ризиками, фармацевтичний ринок, торговельні підприємства.

Постановка проблеми. Фармацевтичний ринок у сучасних умовах розглядають як один з індикаторів рівня благополуччя кожної країни. Поряд з цим, як і кожен ринок, який максимально наближений до кінцевого споживача, фармацевтичний ринок швидко і безумовно реагує на зміни, що відбуваються в як у світовій, так і в національній економіці, що потребує поглибленого дослідження основних тенденцій цього ринку порівняно із загальноекономічними трендами та виявлення економічних і фінансових ризиків, які є визначальними для підприємств торгівлі лікарськими препаратами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поглиблене вивчення та аналіз економічних ризиків, які виникають на фармацевтичному ринку, здійснено у працях С. Кукоти, О. Куропаткіної, З. Мнушко, О. Свтушенко, В. Страшного та ін. Однак недостатня розробленість питань підвищення ефективності управління економічними ризиками підприємств торгівлі фармацевтичною продукцією, а також їх практична значущість для вітчизняних підприємств зумовили необхідність розроблення науково-обґрунтованої політики управління економічними ризиками, яка враховує посткризові особливості та пріоритети розвитку фармацевтичного ринку України.

Постановка завдання. Мета роботи полягає у дослідженні впливу основних тенденцій і чинників розвитку фармацевтичного ринку України на систему ризиків і загроз функціонування підприємств торгівлі лікарськими препаратами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зважаючи на значну ємність ринку, високий потенціал росту та високу рентабельність, виробництво лікарських засобів залишається досить привабливим для вкладень з боку інвестиційних фондів навіть в умовах економічної кризи.

¹ Наук. керівник: проф. О.І. Ляш, д-р екон. наук

Разом із тим, оскільки фармацевтичний ринок є невід'ємною складовою національної економіки, то, безумовно, серед основних загроз його розвитку потрібно виділити сповільнення динаміки макроекономічних показників України, високий ризик девальвації національної валюти, падіння попиту на закордонних ринках збуту експортної продукції, уповільнення зростання економіки розвинених країн.

Варто зауважити, що вітчизняний фармацевтичний ринок охоплює виробництво лікарських засобів і виробів медичного призначення, оптовий і роздрібний продаж продукції через аптечні мережі, спеціалізоване зберігання, а також дистрибуцію. У розрізі означених сегментів проаналізуємо фармацевтичний ринок України. Так, протягом 2009-2011 рр. темпи росту обсягів виробництва лікарських препаратів українськими виробниками поступово сповільнювалися (за підсумками 2011 р. обсяг виробництва навіть скоротився на 0,7 %, тоді як за підсумками 2012 р. був приріст обсягів виробництва на 8,8 %) (рис. 1).

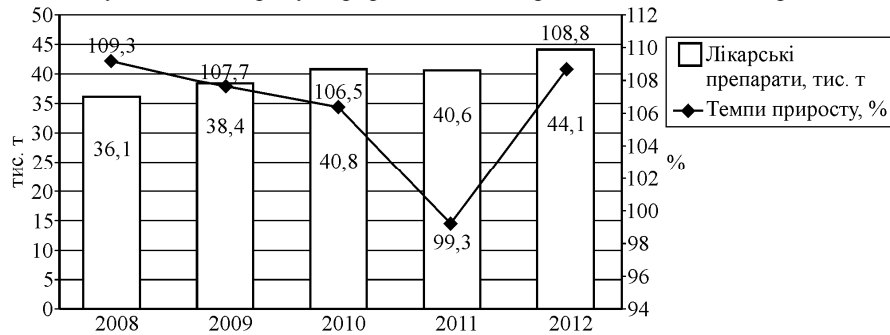

Рис. 1. Динаміка виробництва лікарських засобів українськими виробниками у 2008-2012 рр.

Додамо також, що сьогодні український ринок виробництва лікарських засобів помірно диверсифікований (питома вага 5 найбільших виробників у структурі оптових продажів протягом 2012 р. становила близько 50 %) (табл. 1).

Табл. 1. Найбільші українські виробники фармацевтичної продукції за підсумками 2012 р.

Виробник	Обсяги оптових продажів у 2012 р., млн дол. США	Питома вага, %
"Фармак"	75,2	15,3
"Артеріум"	54,4	11,0
"Дарниця"	50,3	10,0
"Здоров'я"	37,6	7,6
"ІнтерХім"	25,3	5,1
"Борщагівський ХФЗ"	24,2	4,9
"Юрія-Фарм"	23,1	4,7
"Київський вітамінний завод"	20,2	4,1
"Про-Фарма"	12,8	2,6
Інші	171,0	34,7
Всього	494,1	100,0

Також треба зазначити, що найбільші виробники належать українським власникам, що свідчить про можливість активізації ринку у разі приходу іноземних учасників.

Як відомо, український фармацевтичний ринок складається з госпітального й роздрібного сегментів. У госпітальному сегменті продаж лікарських препаратів здійснюють через лікувально-профілактичні установи України. Враховуючи той факт, що роздрібний сегмент акумулює левову частку ринку лікарських засобів – майже 90 %, а госпітальний сектор охоплює лише десяту його частину, як і колись, значний тягар фінансування лікарського забезпечення лягає на плечі споживачів.

Роздрібний сегмент фармацевтичного ринку України представлений, насамперед, аптечними мережами, що включають агломерат різних видів торговельних точок, що об'єднані юридично та працюють за однією ліцензією [6]. Відповідно до ліцензійного реєстру на 1.01.2013 р. випуск лікарських засобів здійснювали 20 731 аптечний заклад, серед яких аптеки та аптечні кіоски. Так, у середньому у нашій країні за станом на 01.01.2013 р. на один аптечний заклад припадало 2198 жителів. 81 % закладів розташовані в містах та селищах міського типу. І це при тому, що в селах проживає третина населення України.

Середнє навантаження на один аптечний заклад в Україні у містах становить 1,81 тис. осіб; а в сільській місцевості – 3,78 тис. осіб. Загалом це відповідає європейським показникам навантаження населення на один аптечний заклад. В Європі середня кількість населення, що припадає на одну аптеку, змінюється від 1143 осіб – у Греції до 17 869 – у Данії, 2641 – у Франції, у Німеччині – 3883, у Польщі – 6094 одиниць [4]. Станом на 01.01.2013 р. в Україні дистрибуцію здійснювали 528 оптових компаній. При цьому перша четвірка дистрибуторів забезпечує 70 % постачання ліків в аптеки. Крупні дистрибуторські компанії постійно покращують свою матеріальну базу, інвестують в удосконалення технологій якісного зберігання, транспортування лікарських засобів.

Зауважимо, що нові Ліцензійні умови [2, 3], згідно з якими до 1 січня 2013 р. закриттю підлягали всі аптечні кіоски, кардинально вплинули на інфраструктуру аптечного ринку. Однак, генеральна сукупність роздрібних торговельних точок за станом на 01.01.2013 р. повернулася на рівень 2010 р. – поповнення сукупності аптек та аптечних пунктів компенсувало закриття кіосків. Так, у період з 01.01.2011 по 01.01.2013 р. вибуло 3100 аптечних кіосків, додалося 345 аптечних пунктів та 1750 аптек, тоді як загальне число аптечних мереж, що діють на території України станом на 01.01.2013 р., становило 5457 одиниць. Структуру торговельних підприємств на фармацевтичному ринку представлено у табл. 2.

Важливо, що більшість аптечних кіосків, зазвичай, розташовані в малих населених пунктах, тому їх закриття загрожує для жителів цієї місцевості обмеженням фізичної доступності фармацевтичної продукції. При цьому нові Ліцензійні умови також передбачають спрощення процедури відкриття аптек у сільській місцевості, що дало змогу певною мірою пом'якшити ліквідацію аптечних кіосків шляхом введення в дію нових аптек. У структурі закритих аптечних кіос-

ків 66 % було розташовано в малих населених пунктах, при цьому для нових аптечних установ цей показник становить лише 43 %. Більш великі міста не були обділені увагою – їх питома вага у структурі нових торгових точок істотно перевищує такий показник для закритих. І це не дивно, адже чим більший населений пункт, тим вищий середній виторг із розрахунку на одну торгову точку.

Табл. 2. Динаміка зміни кількості точок роздрібної торгівлі лікарськими засобами в Україні у 2011-2012 рр.

Точки роздрібної торгівлі лікарськими засобами	Точки роздрібної торгівлі лікарськими засобами			
	станом на 1.01.2011 р.	станом на 1.01.2013 р.	абсолютне відхилення, од.	відносне відхилення, %
Аптека	12061	13811	1750	15
Аптечний кіоск	5223	2123	-3100	-59
Аптечний пункт	4452	4797	345	8
Усього	21736	20731	-1005	-5

Однак треба пам'ятати, що у великих містах кількість аптечних установ велика, внаслідок чого значно зростає агресивність конкурентного середовища. При цьому варто зазначити, що аптечні кіоски були позбавлені половини потенційного доходу зважаючи на обмеження щодо реалізації рецептурних лікарських засобів, які акумулюють більше 50 % обсягу аптечних продажів у грошовому вираженні. Тому можна припустити, що аптеки, що прийшли на зміну аптечним кіоскам, зможуть використовувати цей нереалізований потенціал. Кожна четверта аптека в Україні належить до сегменту приватних підприємств (ПП). Ця форма господарювання останніми роками отримала активний розвиток – питома вага торговельних точок, що перебувають у руках ПП, неухильно зростала аж до 2011 р., а потім завмерла на позначці 24,5 %. Аптечні заклади, що належать ПП, розташовані переважно в малих населених пунктах – 73 %, п'ята їх частина розташована у середніх містах, у великих містах вони представлені дуже слабо, а в Києві практично відсутні. Таку ситуацію можна пояснити висококонкурентним середовищем великих населених пунктів, де йде запекла боротьба серед великих гравців ринку за споживача, оскільки саме тут зосереджені найвищі доходи населення. Аналогічна структура торгових точок у цілому по ринку відрізняється тим, що перевага гравців ринку рівномірніше розподілена між великими населеними пунктами.

Додамо також, що інфраструктура аптечного ринку України представлена переважно середніми аптечними підприємствами, що мають у своєму складі до 10 торгових точок, їх частка сумарно становить 95 % всіх аптечних мереж. Причому розвиток цього дрібного сегменту відбувається завдяки збільшенню кількості одиночних торгових точок на тлі скорочення кількості малих і середніх аптечних мереж. Своєю чергою, для мегакластера відзначається протилежна тенденція – їх кількість з року в року демонструє приріст. Зокрема, станом на 01.01.2013 р. кількість великих аптечних мереж збільшилася з 34 до 44 порівняно з 01.01.2011 р., а мегамереж – з 29 до 40 одиниць. Таке розростання мегакластера створює базис для майбутньої консолідації фармацевтичного ринку України.

Відомо, що сучасний фармацевтичний ринок характеризується високим рівнем конкуренції і через її загострення торговельні підприємства протягом ос-

таних років поступово знижують націнку на препарати в боротьбі за споживача (рис. 2). Маржа при цьому продовжує зростати на тлі позитивної динаміки фармацевтичного ринку, проте значно повільніше порівняно з попередніми роками.

Варто зауважити, що і географічний розподіл роздрібної реалізації фармацевтичної продукції в розрізі регіонів є досить неоднорідним. Так, 6 із 26 регіонів України акумулюють близько 50 % аптечного виторгу в країні. Лідерами роздрібних продажів стали Київ, Донецька, Дніпропетровська, Харківська, Одеська області та АР Крим.

Рис. 2. Динаміка аптечної маржі від реалізації фармацевтичної продукції і середньозважені націнки за 2010-2012 рр., %

У цінній структурі ринку лікарських засобів у 2011-2012 рр. спостерігалася тенденція до відновлення попиту на препарати високовартісної ніші. Їх частка на ринку ліків після зменшення в 2009-2010 рр. практично повернулася до показників докризового періоду і становила 45 % в грошовому і 8 % у натуральному виразі. Аптечна реалізація препаратів цієї ніші продемонструвала максимальні темпи приросту – більше 20 % як у грошовому, так і в натуральному виразі. Також активно збільшувався об'єм продаж у грошовому виразі препаратів низьковартісної ніші, де в основному представлена вітчизняна продукція. Середньозважена вартість лікарських засобів, віднесених до цієї цінної ніші, за підсумками 2012 р. збільшилася максимально порівняно з препаратами інших ніш – на 12 %, що вище, ніж загалом по ринку (рис. 3) [5].

Рис. 3. Середньозважена вартість лікарських засобів у розрізі цінних ніш за підсумками 2010-2012 рр. та її приріст щодо попередніх років

Вагомим чинником розвитку будь-якого ринку є рівень державного втручання в його функціонування. Особливість та соціальна значимість ринку лікарських засобів обумовлює досить вагомий рівень державного регулювання цього ринку порівняно з іншими. Щодо України, то треба зазначити, що вся історія розвитку фармацевтичного ринку в нашій державі може бути охарактери-

зована як поступове посилення державного регулювання та контролю за його діяльністю. На сучасному етапі кількість регулюючих актів може бути обрхована вже не в сотнях, а в тисячах, але, оскільки всі тенденції державного регулювання фармацевтичного ринку України широко висвітлені та проаналізовані науковцями та практиками, звернемо увагу лише на низці останніх нормативних актів, які вимагають низки змін у функціонуванні підприємств торгівлі лікарськими препаратами, та обумовлюють виникнення низки нових ризиків для них.

Фармацевтичний ринок, будучи одним з індикаторів рівня благополуччя країни, безумовно, відреагує на зміни, що відбуваються в економіці. Поряд з цим, на думку рейтингового агентства "Кредит-Рейтинг", у 2013 р. на фармацевтичному ринку України буде спостерігатися збереження та поступове зростання обсягу ринку, причому не за рахунок цінового фактора (як у попередні посткризові роки), а за рахунок поступового зменшення інфляційної складової [1]. Крім того, позитивну динаміку буде забезпечено збереженням потенціалу розвитку ринку, що обумовлено недостатнім рівнем споживання лікарських засобів на душу населення (порівняно з країнами Європи), а також низькою еластичністю попиту на лікарські засоби.

Табл. 3. Матриця SWOT-аналізу торговельних підприємств на фармацевтичному ринку України

<p>Можливості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Потенціал збільшення обсягів споживання лікарських засобів (порівняно з європейськими країнами) 2. Потенціал розширення вітчизняними фармацевтичними підприємствами асортименту лікарських засобів 3. Український фармацевтичний ринок є одним із ринків із найвищими темпами зростання 4. Потенціал розвитку аптечних мереж 5. Можливості вертикальної та горизонтальної інтеграції торговельних підприємств фармацевтичного ринку 	<p>Сильні сторони</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність розгалуженої мережі підприємств торгівлі лікарськими засобами; 2. Державний контроль за якістю фармацевтичної продукції; 3. Наявність низки вітчизняних фармацевтичних підприємств; 4. Широкий асортимент імпоротної продукції (3/4 обсягу фармацевтичного ринку – імпортні препарати) 5. Кваліфікований персонал на торговельних підприємствах
<p>Загрози</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатній обсяг та низька доступність кредитних ресурсів для підприємств торгівлі на фармацевтичному ринку; 2. Криза ліквідності у фармацевтичній сфері; 3. Зростання вартості лікарських засобів під дією інфляційних чинників; 4. Скорочення кількості малих аптечних установ призведе до зниження доступності аптечної мережі в сільській місцевості; 5. Зростання вартості вітчизняної продукції через збільшення вартості сировини 	<p>Слабкі сторони</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Низька купівельна спроможність населення; 2. Орієнтування споживача на недорогий сегмент фармацевтичної продукції; 3. Продукція вітчизняних фармацевтичних підприємств становить лише 25-27 % споживання на внутрішньому ринку в грошовому виразі; 4. Домінування товарів імпортного виробництва на вітчизняному фармацевтичному ринку; 5. Низький рівень рентабельності вітчизняних підприємств торгівлі лікарськими засобами

З огляду на наявні тенденції на фінансово-кредитному ринку, українські фармацевтичні підприємства можуть зіштовхнутися з проблемами, які були характерні для 2009-2012 рр., а саме: високою вартістю кредитних та інвести-

ційних ресурсів, необхідних для реалізації проектів розвитку аптечних мереж та розширення асортименту продукції, що в умовах посилення конкуренції на ринку може призвести до загострення дефіциту обігових коштів підприємств торгівлі лікарськими засобами. Окрім того, в умовах нестабільності на зовнішніх фінансових ринках низка провідних українських банків істотно скорочує обсяги кредитування корпоративного та реального секторів економіки.

Крім того, до основних ризиків, які у короткостроковий період можуть обмежувати розвиток українських підприємств-виробників, потрібно віднести: посилення конкуренції з боку іноземних компаній; подальше зростання собівартості продукції, здорожчання процесу просування фармацевтичних товарів у цілому; необхідність здійснення значних капіталовкладень; збільшення податкового навантаження, проблеми, пов'язані зі своєчасним відшкодуванням ПДВ тощо.

Для повноцінного розуміння процесів, які на сьогодні формують зовнішні ризики для вітчизняних підприємств торгівлі фармацевтичною продукцією, здійснимо SWOT-аналіз сучасного розвитку цієї сфери в Україні, зокрема виявимо чинники конкурентоспроможності таких підприємств, а також ризики та загрози для їх розвитку (табл. 3).

Висновки. Отже, проведене дослідження основних чинників і тенденцій розвитку фармацевтичного ринку дало змогу виокремити основні зовнішні ризики і загрози для функціонування та розвитку підприємств торгівлі лікарськими препаратами, серед яких:

- уповільнення динаміки макроекономічних показників України, високий ризик девальвації національної валюти, падіння попиту на закордонних ринках збуту експортної продукції та сповільнення зростання економіки розвинених країн;
- висока вартість кредитних та інвестиційних ресурсів, необхідних для реалізації проектів розвитку аптечних мереж і розширення асортименту продукції, що може призвести до загострення дефіциту обігових коштів підприємств торгівлі лікарськими засобами;
- посилення конкуренції з боку іноземних компаній; подальше зростання собівартості продукції.

Окрім того, здороження процесу просування фармацевтичних товарів у цілому, збільшення податкового навантаження та виникнення проблем, пов'язаних зі своєчасним відшкодуванням ПДВ, доводить необхідність реалізації торговельними підприємствами фармацевтичного ринку стратегій, які відповідають реаліям ринку, та загалом сприятиме зменшенню істотних фінансових втрат та втрат всього бізнесу в умовах високої конкуренції.

Література

1. Живодерников Є. Фармацевтичний ринок України – 2013: аналітичний прогноз / Є. Живодерников // Фармацевтичний Кур'єр. – 2013. – № 1. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://smd.net.ua/files/119_1_2013str.4855.pdf
2. Наказ МОЗ України від 31.10.2011 № 724 "Про затвердження Порядку контролю за держанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібною торгівлі лікарськими засобами". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.apteka.ua/article/115473>
3. Наказ МОЗ України від 31.10.2011 р., № 723 "Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібною торгівлі лікарськими засобами". [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.apau.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=676:2011-12-23-2&catid=14:law&Itemid=18

4. Підсумки діяльності Держлікинспекції МОЗ за I півріччя 2012 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.apteka.ua/article/53124>

5. Приймак І.І. Організація стратегічного управління суб'єктами господарювання в економіці України / І.І. Приймак // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Сер.: Економічна. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка. – 2006. – Вип. 36. – С. 143-147.

6. Сквозь тернии к звездам! Аптечные продажи в Украине: декабрь, итоги 2009 г. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.provisor.com.ua/archive/2004>.

Олексюк М.И. Риски и угрозы функционирования торговых предприятий фармацевтического рынка Украины

Исследованы основные факторы и тенденции развития фармацевтического рынка Украины. Выделены основные внешние риски и угрозы для функционирования и развития предприятий торговли лекарственными препаратами. Осуществлен SWOT-анализ современного развития фармацевтической сферы Украины.

Ключевые слова: риски, угрозы, управление рисками, фармацевтический рынок, торговые предприятия.

Oleksiuk M.I. Risks and threats of functioning of trade enterprises of pharmaceutical market of Ukraine

The article studied the main factors and trends in the pharmaceutical market of Ukraine. Singled out the main external risks and threats to the operation and development of commercial drugs. The SWOT-analysis of modern development of pharmaceutical sphere in Ukraine has been accomplished.

Keywords: risks, threats, risk management, the pharmaceutical market, trade enterprises.

УДК 336.7

Ст. викл. О.М. Попівняк, канд. екон. наук – Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ

Досліджено сучасні методичні підходи до оцінювання депресивності територій. Запропоновано вдосконалену методіку оцінювання фінансового забезпечення депресивних територій України та джерел їх формування. Сформовано систему розрахункових показників, методи та прийоми діагностики фінансового потенціалу депресивних територій.

Ключові слова: депресивні території, фінансове забезпечення, фінансові ресурси, фінансовий потенціал.

Постановка проблеми. У несприятливих умовах, які можуть складатися у певних регіонах, втрачається їх здатність до відтворення економічних, екологічних чи соціальних процесів, внаслідок чого вони стають депресивними. За таких умов такі регіони не можуть самостійно вийти з цього стану, тоді зростає роль держави, яка шляхом перерозподілу ресурсів, а також створення спеціальних економічних механізмів (податкових, фінансових) може сприяти вирішенню питань активізації розвитку регіону, підтриманню стабільності в регіоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансового забезпечення регіонального розвитку та механізмів його підвищення доволі широко висвітлені в працях: О. Барановського, З. Варналія, І. Вахович, Л. Зайцевої, І. Камінської, М. Карліна, Г. Кірейцева, О. Кириленко, В. Опаріна, П. Тарангул, С. Юрія, Л. Федулова та ін. Науковці у своїх дослідженнях переважно зосере-

джують увагу на теоретичних підходах до визначення сутності та критеріїв депресивності, причинах і факторах, що її зумовлюють, методичних підходах до оцінки депресивних територій.

Аналіз наукових праць з цієї проблематики підтверджує, що в Україні поки що не усталились методичні підходи до оцінювання фінансового забезпечення розвитку депресивних територій.

Метою роботи є вдосконалення існуючих методичних підходів щодо оцінки фінансового забезпечення розвитку депресивних територій.

Виклад основного матеріалу. На практиці визнання окремих територій України як депресивних пов'язується з можливістю і необхідністю надавати їм фінансову підтримку для розвитку та потребує розробки ефективних механізмів фінансового забезпечення, що дадуть змогу подолати регіональні негаразди та визначатимуть можливості подальшого розвитку таких територій. На цій основі, внаслідок аналізу існуючих методик оцінювання фінансового потенціалу регіону [1-4, 8], запропоновано методичний підхід, який передбачає його дослідження в розрізі джерел формування, що дасть змогу комплексно і максимально врахувати достатність та ефективність його використання з усіх джерел фінансового забезпечення розвитку депресивних територій.

Методику оцінювання депресивності територій та їх фінансового забезпечення наведено на рисунку, яка включає два етапи:

- 1) оцінку депресивності розвитку територій;
- 2) оцінку фінансового забезпечення розвитку депресивних територій.

Етап 1. Оцінка депресивності розвитку територій. Загальновідомо, що дослідження будь-яких економічних процесів проводиться за допомогою порівняльного аналізу з використанням показників, які розкривають їх ознаки, параметри та дають змогу оцінити їх стан. Пропонуємо комплексний аналіз розвитку регіонів на предмет депресивності проводити за показниками, які згруповані у три проблемно-змістові блоки: 1) блок економічних показників; 2) блок соціальних показників; 3) блок екологічних показників.

За відповідними проблемно-змістовими блоками доцільно визначити інтегральний рівень розвитку регіонів у відповідних сферах – економічній, соціальній та екологічній, що дасть змогу класифікувати регіони на економічно депресивні, соціально депресивні та екологічно депресивні.

Один із них полягає в тому, що інтегральну оцінку стану території можна обчислювати на основі розрахунку багатовимірної середньої, методика якої передбачає, що абсолютні значення показників замінюються відносними величинами, базою порівняння для яких є середнє значення відповідного показника в Україні.

Для перерахунку абсолютних показників у відносні використовуємо формулу 1:

$$P_{ij} = \frac{X_{ij}}{\bar{X}_{ij}}, \tag{1}$$

де: X_i – значення i -го показника для j -го регіону; $\bar{X}_{ij}$ – середнє значення i -го показника.